

Klimaatadaptatie in Leuven

Regenwater; Geen druppel de straat uit !

7 November 2023

www.hierdringhetdoor.be
www.LifePact.eu

leuven

Leuven

Facts and figures

- **Provincie:** Vlaams Brabant-Brabant
- **Oppervlakte:** 56,63 km²
- **Inwoners:** 101.072 – 160 nationaliteiten
- **Gebruikers:** 61.049 studenten

Hier dringt het door

Klimaatadaptatie in Leuven

Beleidscontext Leuven

Streven naar klimaatneutrale en -adaptieve stad

- **Nieuwe beleidscontext: Leuven werkt resoluut aan een klimaatneutrale en -adaptieve stad**
  - **Ambities verankerd in de meerjarenplanning**
  - **Roadmap Leuven 2030 = leidraad voor klimaatneutrale samenleving in 2050**
  - **Burgemeestersconvenant: emissiereductie van ~~40%~~ tegen 2030**
    - ↳ **Leuven = 1 van de 100 Climate-Neutral and Smart Cities tegen 2030**
- = Ambitieuw klimaatmitigatiebeleid en toekomstgerichte klimaatadaptatiestrategie**

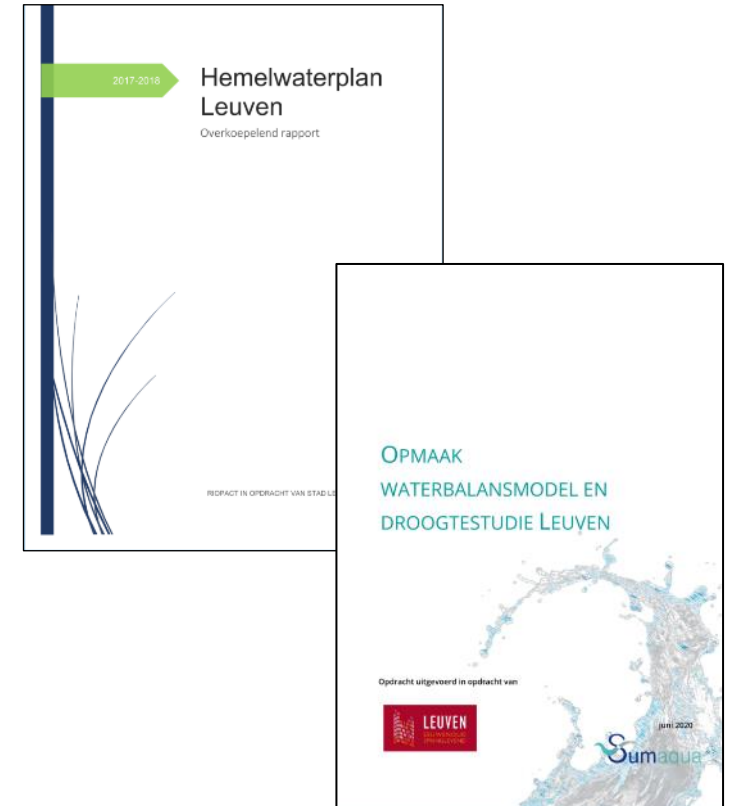
Beleidscontext Leuven

Streven naar klimaatneutrale en -adaptieve stad

- **Strategie geconcretiseerd in verschillende beleidsplannen**

- Klimaatactieplan
- Hemelwaterplan
- Droogteplan
- Groenplan (in opmaak)
- Klimaatadaptatieplan (in opmaak)

- **Climate city contract**

<https://leuven.be/klimaatactieplan>

Beleidscontext Leuven

Streven naar klimaatneutrale en -adaptieve stad

■ Strategie geconcretiseerd in verschillende beleidsplannen

- Klimaatactieplan
  - Hemelwaterplan
  - Droogteplan
  - Groenplan
-
IMPLEMENTATIE
- Uitgangspunt in ontwerpen openbaar domein
  - Klimaatteam voor uitwerken specifieke acties
  - ‘Hier dringt het door!’ campagne
  - Opschalen dankzij EU subsidies

Hier dringt het door!

Uitdagingen bij klimaatadaptatie

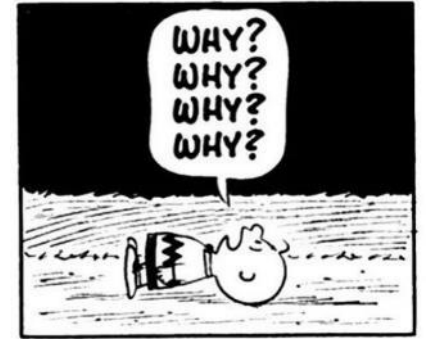
Weerstand/onbehagen bij toepassen van klimaatadaptieve maatregelen:

“Waarom? Waarom hier? Not in my backyard! ...”

Belangrijkste oorzaken:

- Gebrek aan informatie
- Gebrek aan betrokkenheid

 Leuvenaars overtuigen door ze te informeren, het goede voorbeeld te geven en ze mee te nemen in een proces van co-creatie

Hier dringt het door!

Stap 1: Inventaris klimaatadaptieve maatregelen

- **Groep 1 - Op/aan (openbare) gebouwen:**
groendak, groenslinger, groengevel,...
- **Groep 2 - In straten/stoepen (klassieke ontharding):**
plantvakken rond bomen, plantvakken ter vervanging van verharding, grasdallen, infiltratiegracht,...
- **Groep 3 - Actieve participatie:**
groenbak in opbouw, buurtmoestuin, geveltuin, ontharden van privé-voortuinen,...
- **Groep 4 - Bomen:**
bomen in grasveld, bomen in nieuw plantvak, schaduwbomen, mini-bos,...
- **Groep 5 - Open vlaktes en pleinen:**
waterbeleving/water zichtbaar maken op plein, wadi (al dan niet met spelelementen), bloemenweide,...
- **Groep 6 - Out-of-the-box (innovatievere maatregelen):**
tuinstraat, ontharden/delen van privé-voortuinen, daktuinieren,...

Hier dringt het door!

Stap 2: Brede communicatiestrategie

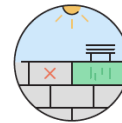
- Slogan: 'Hier dringt het door!'
- Website hierdringthetdoor.be
- Filmpje
- Infografiek en pictogrammen voor projectgebonden info (bv. voor werfdoeken)
- Stadsmagazines: aandacht voor verschillende onthardingsprojecten en het bredere verhaal

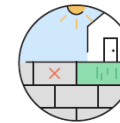
<https://leuven.be/hierdringthetdoor>

Aantal bomen in de straat, dat zijn er x-aantal meer dan voorheen.

Vierkante meter verharding die verdwijnt op het openbaar domein.

Vierkante meter verharding die verdwijnt in voortuintjes.

Aantal nieuwe plantvakken in de straat, dat zijn er x-aantal meer dan voorheen.

Aantal vierkante meter bloemrijke beplanting in de straat.

Hier dringt het door!

Stap 3: Voorbeeldprojecten

- Meerwaarde van extra groen en minder verharding aantonen

's Hertogenwijngaard

Voor

Na

Hier dringt het door!

Stap 3: Voorbeeldprojecten

Penitentiënstraat

Voor

Na

Hier dringt het door!

Stap 3: Voorbeeldprojecten

Casinolaan

Voor

Na

Hier dringt het door!

Stap 3: Voorbeeldprojecten

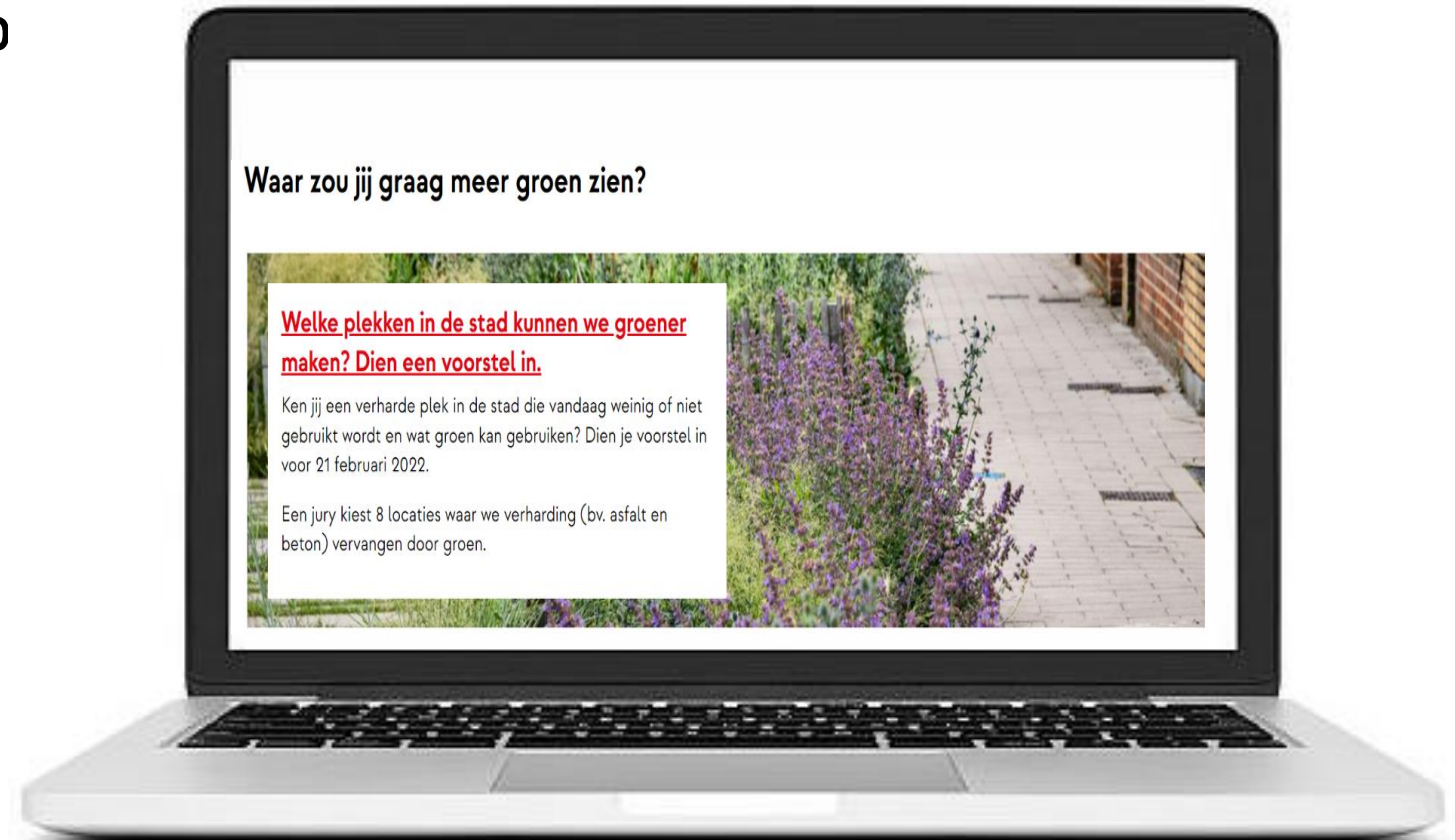
... en ook

Hier dringt het door!

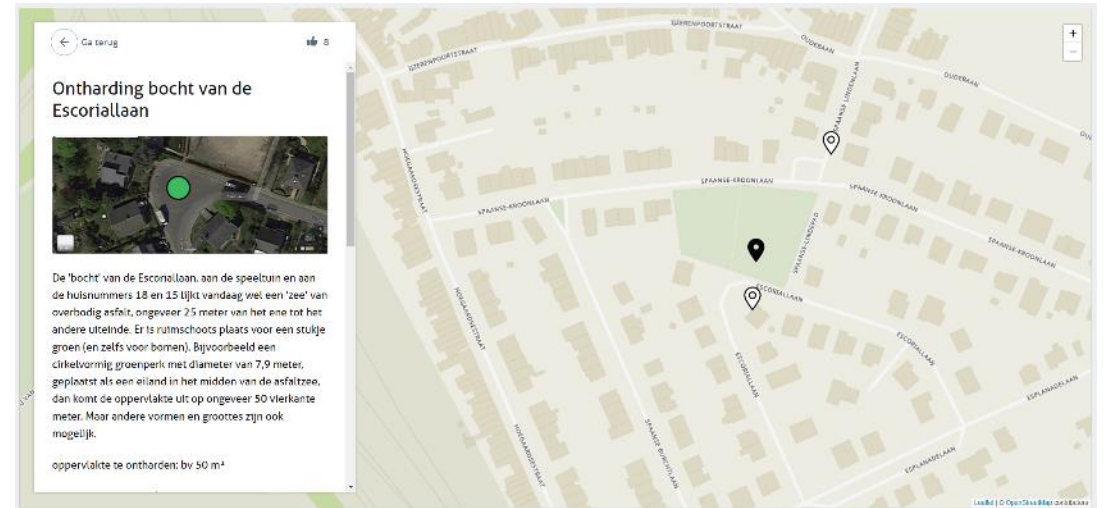
Stap 4: Leuvenaars betrekken

- **Oproep gelanceerd op 21 januari 20**
  - Specifieke randvoorwaarden
  - Jury selecteert 8 projecten
  - Uitvoering 2022-2023

Hier dringt het door!

Stap 4: Leuvenaars betrekken

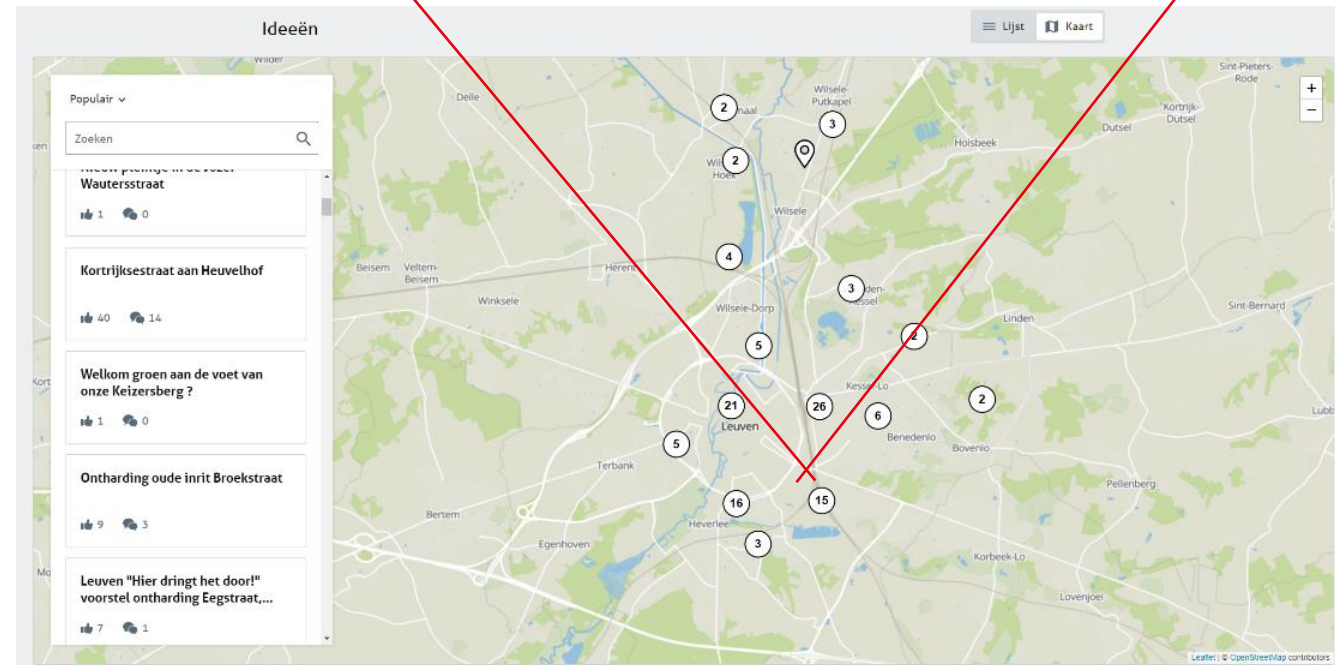

■ Zeer positieve respons

- +/- 145 ideeën
- Verspreid over heel Leuven
- Van kleine hoekjes tot ambitieuze plannen

○ Uitvoering 8 geselecteerde projecten

<https://leuven.be/heraanleg-straten-en-pleinen>

Hier dringt het door!

Stap 4: Leuvenaars betrekken

Partisanenstraat

Hier dringt het door!

Stap 5: VK Tegelwippen

VLAAMS
KAMPIOENSCHAP
TEGELWIPPEN

■ Communicatie

- Sociale media
- LVN magazine
- Nieuwsbrief

Onthard je mee?

Zo veel mogelijk tegels wippen

Van 21 maart tot 31 oktober vindt het eerste Vlaams Kampioenschap Tegelwippen plaats. Meer dan 100 steden en gemeenten engageren zich om zoveel mogelijk tegels uit te breken en te vervangen door groen.

En Leuven doet mee, natuurlijk! De stad levert al enkele jaren forse inspanningen om het openbaar domein te ontharden. Ook jij kan helpen door te ontharden in je voor-, achter- of geveltuint. Registreer je verwijderde tegels op de online tegelteller. Je maakt kans op mooie prijzen.

Niet alleen tegels tellen mee. Je kan elke soort verharding die je uitbreukt registreren per vierkante meter: beton, asfalt, klinkers, kiezel, kunstgras, kasseien ...

① www.vk-tegelwippen.be

De tegeltaxi haalt je tegels gratis op

Om je te helpen bij al dat ontharden, rijdt er tussen mei en oktober een Leuvense tegeltaxi rond. Die haalt je uitgebroken tegels en bijbehorend steenpuin op, helemaal gratis. Tegels, kasseien en klinkers die nog bruikbaar zijn, gaan naar de Materialenbank – een webshop voor gerecupereerd bouw materiaal. Zo krijgen ze een tweede leven bij andere Leuvenaars, die bijvoorbeeld verbouwen. Opgebroken asfalt, terrasplanken en ander sloopafval haalt de taxi niet op.

Je vraagt de ophaling aan huis online aan. Op de website van de stad vind je data waarop dat kan en lees je hoe je het uitgebroken materiaal moet aanbieden.

① www.leuven.be/tegeltaxi

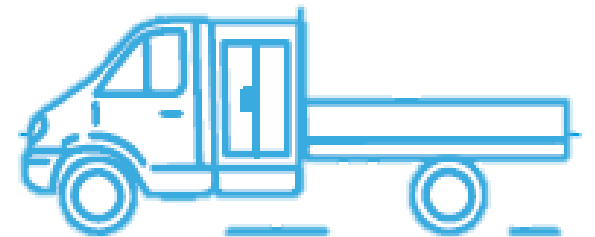

Hier dringt het door!

Stap 6: Tegeltaxi

Praktisch

- Elke maand gratis ophaling verharding en bijhorend steenpuin
- Samenwerking met maatwerkbedrijf
- Circulair hergebruik tegels en klinkers via materialenbank Leuven
<https://ateliercirculer.be/>
- Afhaalmoment te boeken via
<https://leuven.be/tegeltaxi>

Hier dringt het door!

Stap 7: Opschaling via Europese projecten – Just Nature (Horizon)

Constantin Meunierstraat

Leuven centraal

Hier dringt het door!

Stap 7: Opschaling via Europese projecten – Varcities

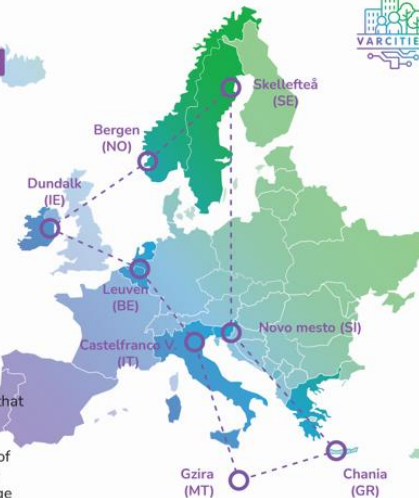
SMART CITY PROJECTS

Smart health & climate

VARCITIES

Visionary Nature-based Actions for Health, Well-being and Resilience in Cities

VARCITIES is an ambitious project that acknowledge the complexity and opportunities of cities. We put the 'human communities' at the centre of future cities' vision and we want to involve citizens in the needed change towards a healthier, happier, creative and inclusive future.

Pilot Cities

www.varcities.eu

Life Pact project

Ontharden en vergroenen via natuurgebaseerde oplossingen

www.LifePact.eu

Life Pact

Korte info project

- PACT ‘**P**eople-driven: **A**dapting **C**ities for **T**omorrow’
- Europees project, ism Madrid en Krakau, Leuven als coördinator
- Versnelde toepassing klimaatadaptieve maatregelen, met focus op Nature Based Solutions
- Focus op participatie (inwoners en private sector) en dataverzameling
- Piloottrajecten Leuven
  - Participatie inwoners: Spaanse Kroon wijk
  - Participatie private sector: woonzorgcentrum Ter Putkapelle
- Vervolgtrajecten Leuven (nog te bepalen locaties), Madrid en Krakau
- Budget Leuven: €1.600.000 waarvan €600.000 voor uitvoeringswerken in drie wijken

€ 3.944.564,00

Oct 21 – aug 2025

Partners

- ◆ Cities

- ◆ Leuven = Coordinating beneficiary
- ◆ Madrid
- ◆ Kraków

- ◆ Supporting partners

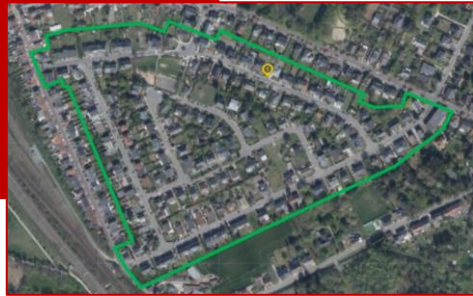
- ◆ Katholieke Universiteit Leuven,
- ◆ Universidad Politécnica de Madrid
- ◆ Democratic Society,
- ◆ Dark Matter Laboratories
- ◆ Leuven 2030
- ◆ Zorg Leuven

Role of Leuven in Pact

- 2 Pilot locaties

**Spaanse Kroon
(inwoners)**

**Ter Putkapelle
(organisaties)**

**Methodologie
Implementatie
NBS
via participatie**

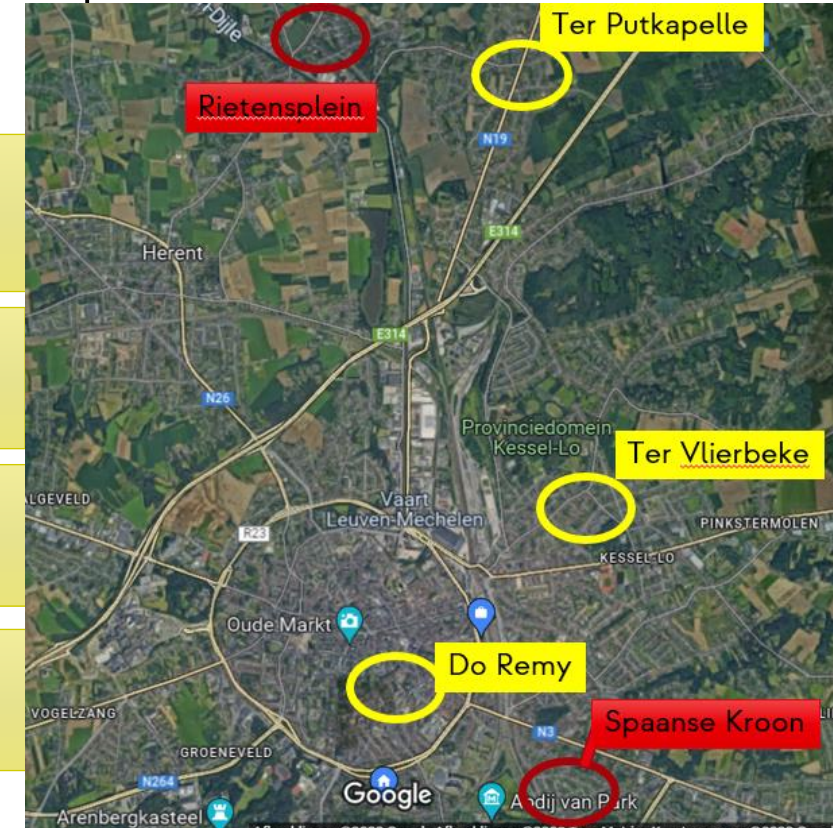
Replicatie in minstens 2
andere wijken

Replicatie in minstens 2
andere sites Zorg Leuven

Replicaties in Madrid

Replicaties in Krakau

Replication sites

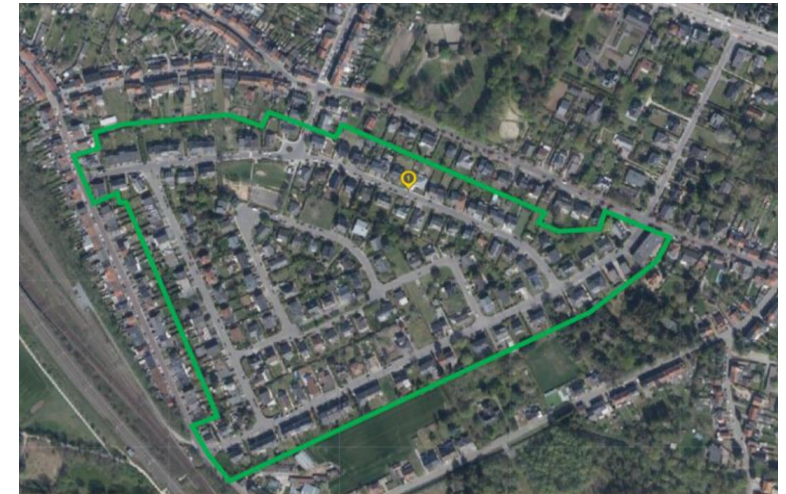

Spaanse Kroon

Wijkinfo

- +- 550 bewoners
- 250 wooneenheden, voornamelijk alleenstaande, aantal appartementen
- Rustige buurt
- Mix van jong en oud
- Groot potentieel
  - Publiek domein (brede straten en veel verharding)
  - Privaat domein (grote tuinen en veel opritten)

Spaanse Kroon

Samenwerking KU Leuven

■ Combinatie sensoren & observaties (Leuven.cool)

- ◆ Temperatuur
- ◆ Vochtigheid
- ◆ Bodem
- ◆ Water gebruik
- ◆ Biodiversiteit
- ◆ ...

- ◆ Nulmeting via enquête
  - ◆ Kennis, draagvlak,...

■ Integratie Mijn Tuinlab

- ◆ Opmaak "Cookbook" met 25 recepten

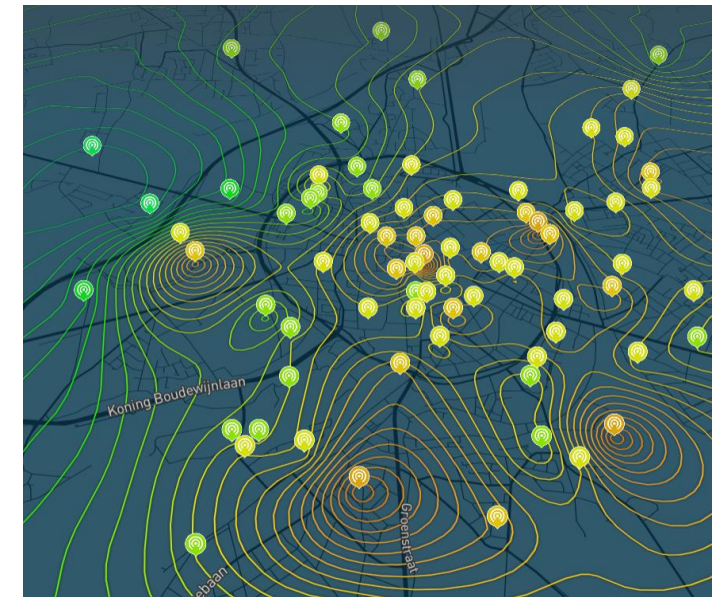
DOE MEE AAN ONS ONDERZOK

Wat is je opleidingsniveau?

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

DANK JEWEL!

1-5000 wwn
5000-10000 wwn
10000-20000 wwn
20000-30000 wwn
30000-40000 wwn
40000-50000 wwn
> 50000 wwn

WAT?
Denk aan een twee-sporenrijt of een infiltrerend tuinpad.

WAAROM?

- Meer ontharding zorgt voor minder wateroverlast, minder bodem door droogte en minder hitte in een stedelijke omgeving.
- Meer groen zorgt voor meer biodiversiteit.

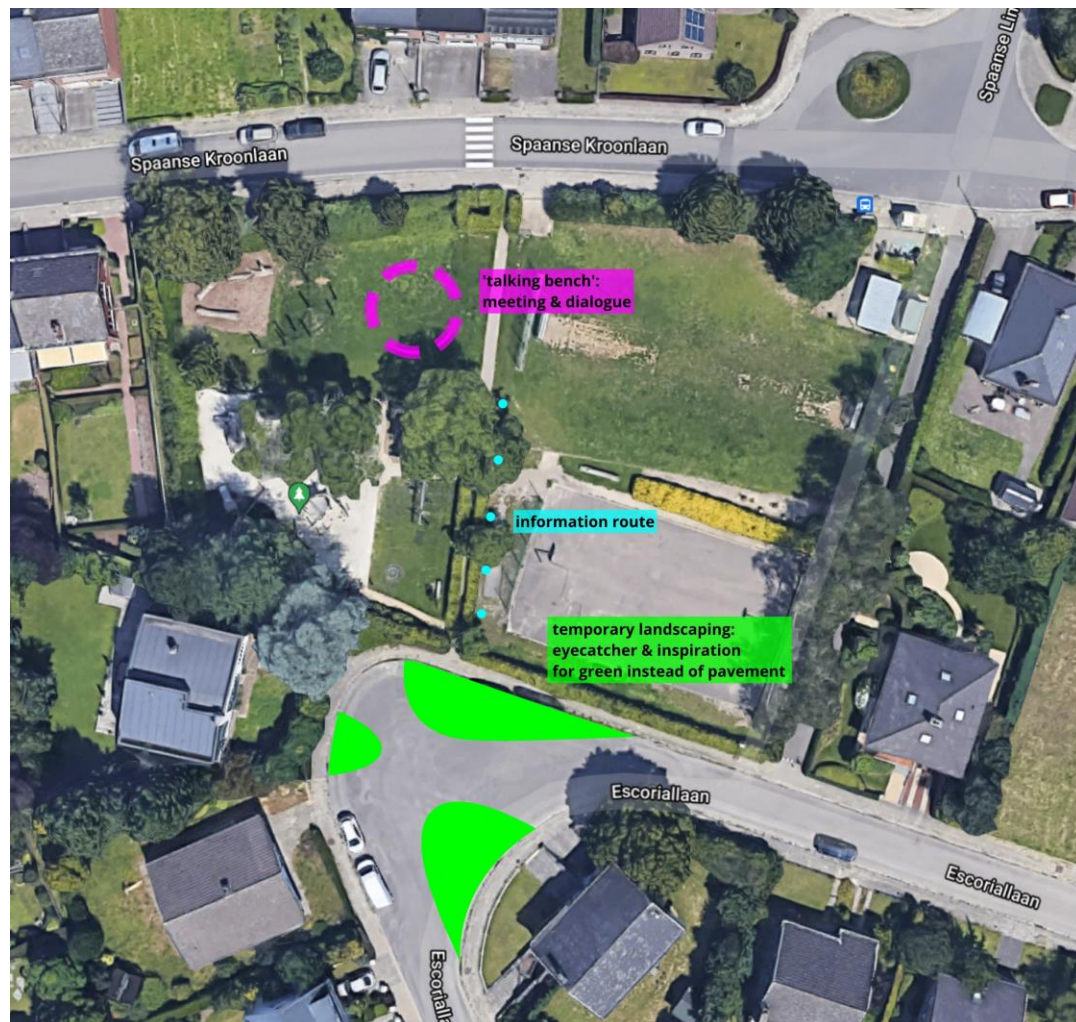
HOE?

- Zoek bij ontharding naar een balans tussen comfort en ecologie.
- Gebruik uitgebroken verharding opweide in de vorm van grind, muurtjes en bloembakken.

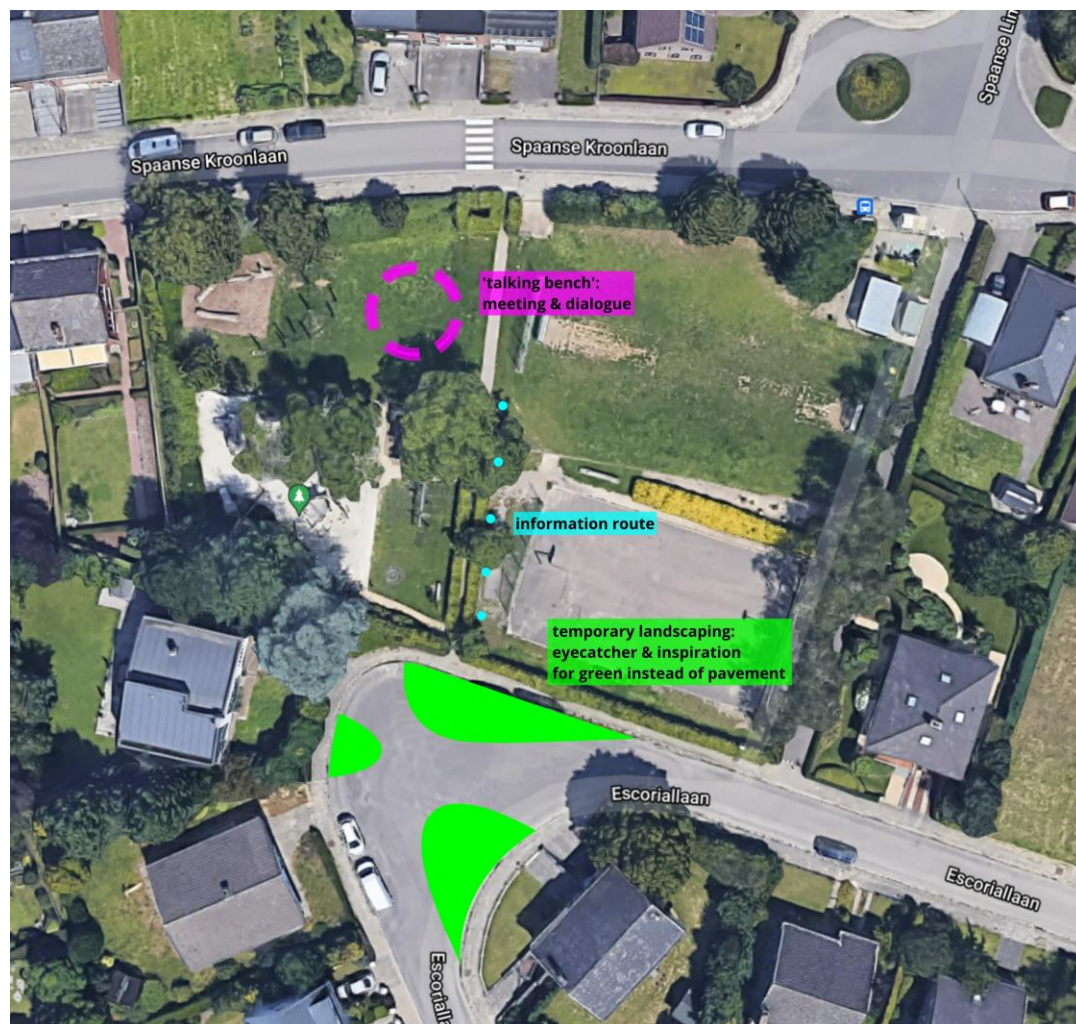
Mijn Tuinlab.be

Participatie locatie

- **Informatie**
over het proces en Nature Based Solutions

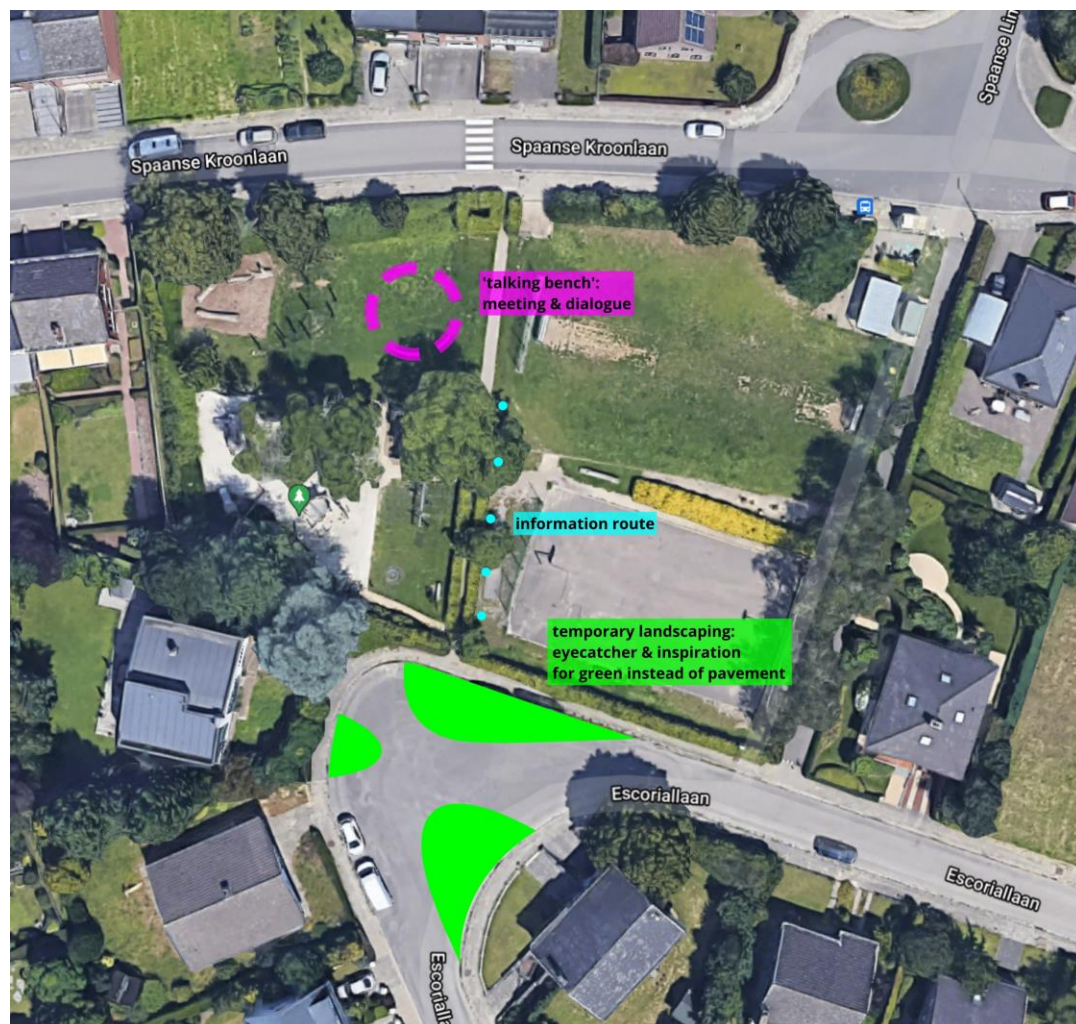
Participatie locatie

- **Informatie**
over het proces en Nature Based Solutions
- **Tijdelijke groenopstelling**
als inspiratie en als eyecatcher

Participatie locatie

- **Informatie**
over het proces en Nature Based Solutions
- **Tijdelijke groenopstelling**
als inspiratie en als eyecatcher
- **'Babbelbank'**
workshops
circulair (vorm & gebruik)

Spaanse Kroon

Tijdelijke groeninrichting

Spaanse Kroon

Participatiemoment

- Kennismakingsmarkt
  - ◆ **Informatie** over proces & NBS
  - ◆ **Dialog** over algemene kansen en gevoeligheden in de buurt
  - ◆ Oproep tot samenwerking om indicatoren te **monitoren**
  - ◆ **Informeel aspect:**
    - ▶ Doe-het-zelf workshop voor kinderen (vogelhuisje of bijenhotel)
    - ▶ Educatief materiaal
    - ▶ Hapjes en drankjes

**HIER DRINGT
HET DOOR**
Spaanse Kroon

Kom naar de kennismakingsmarkt

woensdag 23 maart 2022 | 16 tot 19 uur
Speelplein van de Spaanse Kroon
(Escoriallaan)

Spaanse Kroon

- Enquête KU Leuven
- Tijdelijke groeninrichting
- Kennismakingsmarkt
- Workshop schetsontwerp straten
- Workshop acties in tuinen
- Wijksafari en vogeltelling
- Infomarkt voorontwerp straten
- Infomoment aangepast ontwerp straten
- Infomoment acties in tuinen
- Samen aan de slag in de tuinen
- Opstart werken straten
- Evaluatie

- Februari 2022
- Maart 2022
- Maart 2022
- April 2022
- Mei 2022
- Mei 2022
- September 2022
- Maart 2023
- Voorjaar 2023
- Najaar 2023
- Najaar 2023
- 2024

Publiek domein

Ontwerp straten en stoepen

leuven

Publiek traject

Terugblik workshop maandag 25/4

small

medium

large

Huidige situatie

Small

Small

Extra:

- plantvakken
- Ontharden parkeerplaatsen

Medium

Medium

Extra:

- verwijderen 1 stoep
- Enkele richting
- Grotere plantvakken
- Ontharden parkeerplaatsen

Large

Large

Extra:

- Beide stoepen verwijderen
- Inrichten als woonerf
  - Gedeelde ruimte (voetgangers, fietsers & auto's)
  - max 20 km/h
- Enkele richting
- Grotere plantvakken
- Ontharden parkeerplaatsen
- 85 extra bomen
- Voorontwerp → <https://leuven.be/vergroenenspaansekroon>

Legende:

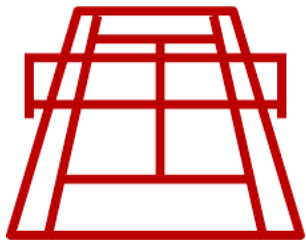
- Bestaande boom
- Nieuwe boom
- Veld (water
shower door
infiltratie)
- Parkeerplaats
met grasdek
- Waterdoorlatende
stratelaan
- Private opt
- Stoetlegels
- Fietsweggetrokken
- dubbele rijrichting
- enkele rijrichting

Participatie tuinen en opritten

Onthardingsgraad in m²

		2022	2023
Verharding	Asfalt vernieuwen	7.013	7.013
	Voetpaden vernieuwen	4.538	4.538
Verbetering	Verharding omzetten in beplating (inclusief 5%wadi)	4.050	4.050
	Verharding omzetten in waterdoorlatende parkeervakken	1.530	1.530
	Asfalt omzetten in waterdoorlatende pleintjes	1.099	1.099
	Totale verharding	18.230	11.551
	Totale ontharding / waterdoorlatend		6.679 36,6%

36,2

3.072.340

20.037

Privaat domein

Tuinen en opritten

leuven

Participatie tuinen en opritten

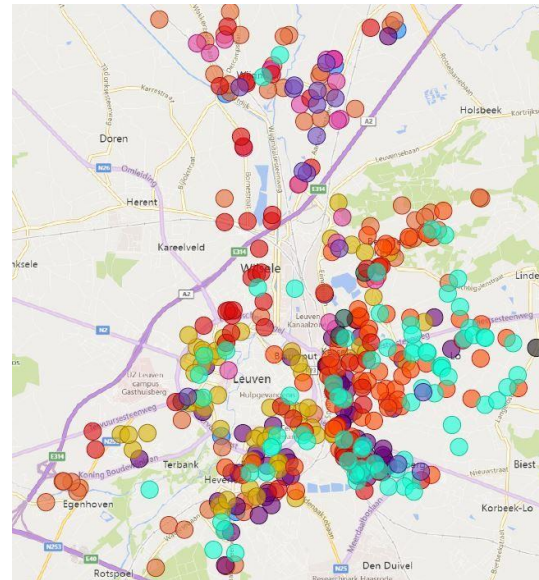
Inwoners ondersteunen bij implementatie

- **Persoonlijk tuinadvies Tuinrangers** →
- Samenaankoop plantgoed (behaag je tuin)
- Collectieve aanplantdag
- Samenwerking met ecologische tuinaannemers
- Financiële steun via premies

Inwoners stimuleren via wervende communicatie

- Wijkchallenges & -beloningen

- Gratis advies op aanvraag
- Op maat van individuele tuin of enkele aanpalende tuinen
- Focus op klimaatvriendelijke tuinen

The Life Pact project (LIFE20 CCA/BE/001710) receives funding by the Life program of the European Union.

Participatie tuinen en opritten

Inwoners ondersteunen bij implementatie

- Persoonlijk tuinadvies Tuinrangers
- **Samenaankoop plantgoed (behaag je tuin)** →
- Collectieve aanplantdag
- Samenwerking met ecologische tuinaannemers
- Financiële steun via premies

Inwoners stimuleren via wervende communicatie

- Wijkchallenges & -beloningen

- Inwoner koopt dit individueel aan
- **Levering tot in de wijk** via groendienst

The Life Pact project (LIFE20 CCA/BE/001710) receives funding by the Life program of the European Union.

Participatie tuinen en opritten

Inwoners ondersteunen bij implementatie

- Persoonlijk tuinadvies Tuinrangers
- Samenaankoop plantgoed (behaag je tuin)
- **Collectieve aanplantdag** →
- Samenwerking met ecologische tuinaannemers
- Financiële steun via premies

Inwoners stimuleren via wervende communicatie

- Wijkchallenges & -beloningen

- Ontharde tegels ophalen via **tegeltaxi**
- Stad organiseert en coördineert **aanplantdag**
- **Containers** en **gereedschap** worden voorzien door stad (vb kraantje groendienst), inwoners, lokale aannemers
- Buren kunnen **elkaar helpen**

Participatie

Inwoners ondersteunen bij implementatie

- Persoonlijk tuinadvies Tuinrangers
- Samenaankoop plantgoed (behaag je tuin)
- Collectieve aanplantdag
- Samenwerking met **ecologische tuinaannemers**
- Financiële steun via premies

Inwoners stimuleren via wervende communicatie

- Wijkchallenges & -beloningen

- Tijdens een infomoment kunnen door de stad geselecteerde **ecologische tuinaannemers** hun aanbod en diensten voorstellen aan inwoners.
- Inwoners sluiten **individueel en rechtstreeks** een overeenkomst af met een bedrijf naar keuze.

Participatie tuinen en opritten

Inwoners ondersteunen bij implementatie

- Persoonlijk tuinadvies Tuinrangers
- Samen aankoop plantgoed (behaag je tuin)
- Collectieve aanplantdag
- Samenwerking met ecologische tuinaannemers
- **Financiële steun via premies**

Inwoners stimuleren via wervende communicatie

- Wijkchallenges & -beloningen

Bomen aanplanten

- Boom in voortuin: €75

Verharding vervangen door levend groen

- Ontharden en vergroenen in voortuin ($\geq 5\text{m}^2$): €10à20/ m^2
- Ontharden ($\geq 10\text{m}^2$): €5/ m^2
- Groendak ($\geq 5\text{m}^2$): €25à35/ m^2

Hemelwater vasthouden en hergebruiken

- Regenwaterton (≥ 200 liter): €100
- Regenwaterput (≥ 5000 liter): €500
- Infiltratieput/buis: €300
- Wadi: €350

<https://leuven.be/premies>

The Life Pact project (LIFE20 CCA/BE/001710) receives funding by the Life program of the European Union.

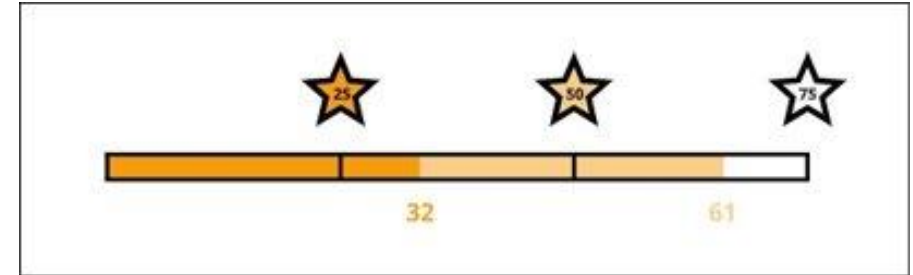
Participatie tuinen en opritten

Inwoners ondersteunen bij implementatie

- Persoonlijk tuinadvies Tuinrangers
- Samenaankoop plantgoed (behaag je tuin)
- Collectieve aanplantdag
- Samenwerking met ecologische tuinaannemers
- Financiële steun via premies

Inwoners stimuleren via wervende communicatie

- **Wijkchallenges & -beloningen**

Een vorm van 'gamification' stimuleert inwoners om over te gaan tot actie en elkaar hierbij aan te sporen.

Slagen jullie er samen in om in de Spaanse Kroon...

- ... x inheemse bomen te planten?
- ... x m² verharding te vervangen door levend groen?
- ... x liter hemelwater vast te houden en te hergebruiken?

Inwoners worden beloond afhankelijk van het collectief behaalde resultaat

Nature Based Solutions

Practices to help them spread

(Replicable model – voorlopige versie)

Nature Based Solutions

Practices to help them spread

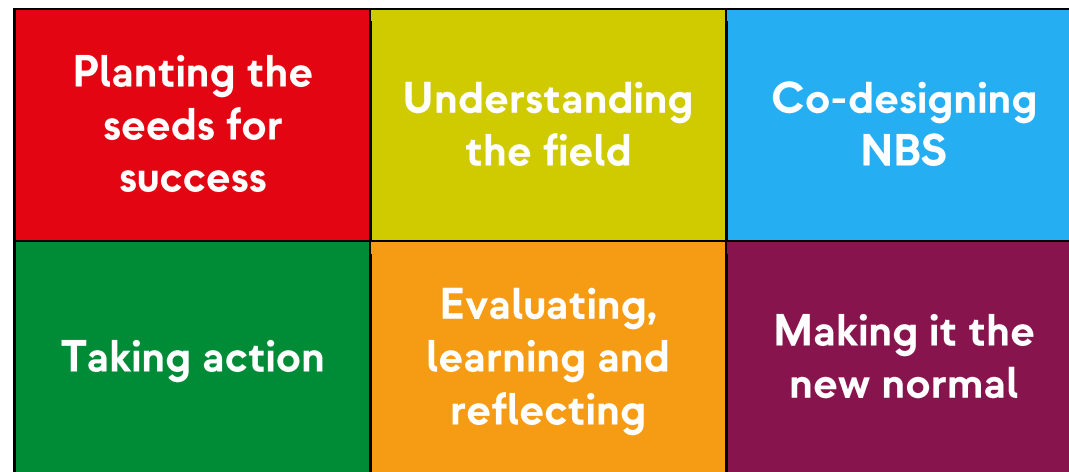
- Een gids voor NBS 'Practices'
  - ◆ tools voor steden om NBS te verspreiden/implementeren
  - ◆ Bestemd voor:
    - ▶ Ambtenaren lokale overheden
    - ▶ Beleidsmakers klimaat, openbare werken,...
    - ▶ Maatschappelijke organisaties
    - ▶ Natuurverenigingen
    - ▶ NBS-experten
    - ▶ ...

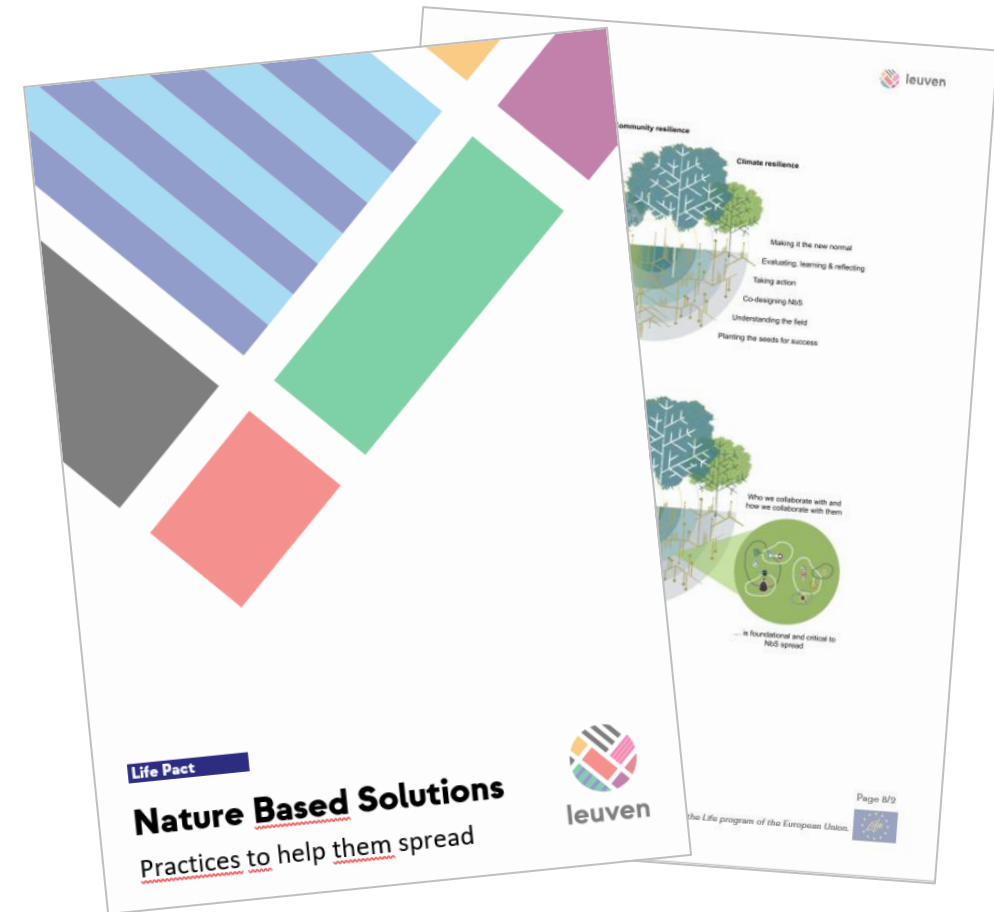
Nature Based Solutions

Practices to help them spread

- 6 verschillende invalshoeken voor de verspreiding van NBS

- Eerste - voorlopige - versie online
  - ◆ <https://leuven.be/en/participation-hub>

Bedankt!

Lifepact.eu

Hierdringthetdoor.be

Baptist.vlaeminck@leuven.be

leuven